

DOMOVINA

Stev. 17.

V Ljubljani, 24. maja 1918.

Leto I.

Poslanec Adolf Ribnikar:

Pomen praških svečanosti.

V Pragi, 19. maja 1918.

Pretekli teden je minulo 50 let, odkar se je zbralo v Pragi nad 200.000 sinov in hčera češkega naroda, da prisostvujejo položitvi temeljnega kamena Narodnemu gledališču.

Drugod postavljajo take zgradbe države, dežele, občine. Tudi naša država ima veliko izdatkov v ta namen. Velikanske svote gredo iz žepov vseh avstrijskih davkoplačevalcev za dvorno opero in gledališče na Dunaju ter druge nemške izobraževalne in umetniške zavode, za umetnost nenemških narodov avstrijska država nikdar ni imela in nikdar ne bo imela denarja.

Češki narod se je moral odločiti, da zgradi sebi gledališče sam. Predno je šel na to delo, je obupal nad pravičnostjo in nepristranostjo avstrijskih vlad. Izpregledal je, da nima od nikogar ničesar pričakovati, spoznal je, da se ne sme zanašati na nikogar drugega kot na samega sebe.

Zgodovina Narodnega gledališča je zgodovina vsega narodnega razvoja češkega.

Velikanske manifestacije in agitacije, ki so se vršile pod geslom »Narod sebi« pred 50 leti, so bile izvor pravega spoznanja, začetek veselja in navdušenja do narodnega dela. Vile so narodu silo in moč ter mu dale pogum za življenje in boj. Temeljni kamen Nar. gledališča je velikanski mejnik v naziranju češkega naroda, iz njegovih začetkov se razvije češkega naroda samostojnost in neodvisnost.

»Pomagaj si sam in Bog Ti bo pomagal!« dejal je Čeh ter začel graditi dom svojemu narodu. Stavil pa ni le narodnega gledališča, marveč vse, kar je bilo treba, da ima narod, ki hoče biti narod. Zbiral je prispevke od hiše do hiše, od moža do moža. Zbiral je tudi po vinarijih, a stalno in vztrajno. Izpraševal ni več, kaj poreče vlada, kaj policija. Kar se mu je zdelo, da je v korist narodu, tega se je lotil in to je delal. Kakor mravlja si je razdelil delo za zgradbo narodne palače, kakor čebela nosil je Čeh za Čehom, Čehinja za Čehinjo v svoj narodni panj.

Naš človek, ki stoji pod vtisom in vplivom nemškega Dunaja, si niti predstavljati ne more, kako velika lahko postane moč slovanskega naroda. Ta sila je tem bolj občudovanja vredna, ker se je rodila iz naroda samega.

Češka nmetnost — pristno samobitno dete naroda — je priborila češkemu rodu zaslužen sloves ter mu izvojevala odlično mesto med prvimi narodi sveta. Že zdavnaj je iztrebil češki narod iz lastne moči analifabete ter dvignil ljudsko izobrazbo na višino, ki nadkriljuje vse druge avstrijske narode. Tudi Nemec, dasi nevzdržema in povsod podpiran od vlade, zaostaja daleč za Čehom. Geslo »Narod sebi« je vstvarilo in rodilo med Čehi vse temeljne začetke važnejših ljudskih, srednjih in strokovnih šol. Ker ni teh prizadevanj podpirala vlada, morale so jih občine, zasebna društva in organizacije. Treba videti samo Prago, kjer so nanizani vsi biseri, posvečeni veliki češki duševni izobrazbi, da snameš klobuk in se pokloniš velikemu močnemu slovanskemu duhu. V istem trenutku začneš zaničevati dunajsko nemško laži — kulturo.

Gospodarska izobrazba in delo samopomoči sta dvignila vse stanovje češkega naroda, vse panoge njegovega gospodarskega življenja do občudovanja vredne zrelosti in popolnosti. Češko kmetijstvo se po strokovni

izobrazbi, intenzivnosti in modernosti obratovanja lahko kosa s kmetijstvom vsakega drugega naroda. Češki obrtnik in trgovec sistematično izpodrivata iz svojega ozemlja nemškega, četudi tega drže podpore. Češki denarni zavodi predstavljajo moč, ki vzbuja respekt in strah. Češka industrija se ne boji več konkurence.

To, kar vidiš v Pragi, je sam kremen, sama moč in sila. Firneža, ki služi drugim za slepilo oči, najdeš na zgradbah češkega naroda le malo. Češki narod in vsi njegovi zavodi so tako vsestransko dovršeni in temeljiti, sila njegovega življenja tako mogočna, da ga ne stre nobena premoč več.

V vednem boju na življenje in smrt je postal ta slovanski narod trd kakor jeklo, v suženjstvu in zatiranju je dokazal, da se zna sam vladati in to tudi proti volji drugih.

Kaj pomenja Narodno gledališče za češki narod, kaj znači zanj doba zadnjih petdeset let, ve ceniti le oni, ki je toliko srečen, da je bil navzoč, ko je zadnje dni slavila njega jubilej Zlata Praga.

Zopet se je zbralo na tisoče in tisoče naroda od vseh strani, da manifestira na ves glas po ulicah in da se udeleži jubilejnih prireditvev po umetniških hramovih in prostori dvoranah, odločenih za važne politične izjave.

Svečanosti se niso vršile morda za to, da bi potreboval češki narod še navdušenja in pobude. Že pred petdesetimi leti se je vzbudila z odločilno silo samozaveš celega naroda. Danes je pripravljen ves narod, vsi zavodi, vsi stanovi in vsak Čeh na narodno samostojnost in neodvisnost. Če se je vršilo slavlje, se je vršilo pred vsem za to, da češki narod pred celim svetom znova pokaže svojo brezmejno moč in trdno voljo do samostojnega življenja.

Povabili so na slavlje slovanske narode, da tudi njim vlijejo sveti ogenj ljubezni do narodnega dela, da nam vdahnejo mogočni čut samozaveš ter trdno vero v odrešenje.

Menda v proslavo pravice in v posebno počestčenje avstrijske in ogrske vlade se je ob proslavi vršil v Pragi shod zatiranih narodov avstrijskih, katerega so se poleg zastopnikov slovanskih narodov udeležili tudi zastopniki nam sicer ne dobrohotnega italijanskega naroda. Značilno je za razmere v naši državi, da se morajo v zaledju zbirati na protestnih shodih zastopniki istih zatiranih narodov, katerih sinovi prelivajo na bojnem polju kri za isto državo, zastopniki narodov, katerih otroci in matere doma najbolj umirajo gladu.

Praških slavnosti so se udeležili najodličnejši zastopniki avstrijskih narodov, med njimi so bili odličnjaki, ki so za državo, zlasti med vojno, doprinesli nešteto dokazov požrtvovalnosti, bili so to bivši ministri in tajni svetniki, župani glavnih mest in drugi in vendar sedaj vpije nemško časopisje, da se je v Pragi vršil shod veleizdajalec. Zakaj? Menda zato, ker je praški policijski ravnatelj v svoji modrosti prepovedal nositi naše slovenske, uradno priznane, trobojnice. Ako bodo Nemci na tak način pritiskali pečat za veleizdajalce, potem v Avstriji kimalu ne bo nobenega patrijota več. Kaj rode take splošne brezpredmetne obdolžitve, je v najbolj jasni luči pokazala praška slavnost. Junak praških svečanosti je bil dr. Kar. Kramář, katerega je napravilo nemško nasilje za narodnega mučenika. Tega moža, ki je bil trikrat po nedolžnem obsojen na smrt radi veleizdaje, je prenašal narod po ramah kakor Boga. Z njim se je obenem na ramah kazalo nemško nasilje.

Ob koncu praškega slavlja je vlada razglasila, da uvede na Češkem okrožja. Mislili so Nemci, da izbruhne proti tem nepostavnostim v Pragi revolucija. Čehi pa so v znak zaničevanja ostali mirni in pustili razobešene slavnostne zastave. Zavedajo se, da Seidlerji ne bodo imeli ob koncu konca zadnje besede in da Seidlerji ne bodo odločili o usodi avstrijskih nenemških narodov.

Iz Ukrajine moke dovolj.
Vsak jo dobi en fingrat in pol.

Naš človek.

Temelj našega naroda je naš takozvani »mali človek«. »Mali človek« se ne imenuje tako zato, ker je morebiti majhen po srcu, po duhu in po telesu — ampak zaradi tega, ker ni »velik« bogataš. Ta naš »mali« človek je zelo sposoben in podjeten in ima vse one lastnosti, ki ustvarjajo srečo človeka in naroda.

Vse, kar imamo velikega, je izšlo iz preprostih kmečkih hiš, večinoma celo iz vrst našega najubožnejšega malega človeka. S čudovito ljubeznijo je spremljal naš priprosti človek svojega sina na njegovi poti in s čudovito vztrajnostjo je sin premagal vse zapreke, ki so mu jih stavile šole, vzgoja in razmere.

Trubar je bil sin navadnega mlinarja in njegovi sodelavci so izšli iz priproste kmečkega ljudstva. Zato so imeli odprto srce za bedo in trpljenje našega naroda v oni dobi. Kar imamo pridigarjev itd. iz časa protireformacije, so sami kmečki sinovi. — Vodnik je bil doma pri Žibertu v Šiški, Prešeren se je rodil v navadni kmečki hiši v Vrbi, Levstik je bil iz kmečke koče, Sfrtar je bil sin posestnika, Jurčič je bil iz priproste hiše na Muljavi, Gregorčič je bil od Sv. Lovrenca iz goriških hribov, Aškerčev dom je bila borna koča itd. Vsi ti delavci na našem kulturnem polju so izšli iz vrst našega malega človeka, vzrastli so na priprostih narodnih tleh in so postavili temelj naše narodne kulture.

Pa tudi zastopniki drugih stanov so izšli iz našega ljudstva. Večina velikih trgovcev v Trstu in na jugu je izšla iz naših kraških koč in lepo uspevajoča naša trgovina po naših mestih je zasluga onih podjetnih mladih ljudi, ki so iz malih začetkov ustvarili mnogo obetajoča podjetja.

Tudi uradništvo je izšlo iz naših ljudskih vrst in kar se jih je doslej povzpelo navzgor — to so bili večinoma sinovi »malih ljudi«.

»Mali človek«, ki se bori z življenjem, je marljiv in zato skuša s svojimi duševnimi silami ustvariti lepše življenje. Ko je naš mali človek prišel n. pr. v Ameriko, si je znal tudi tam ustvariti svoje življenje in mnogi so si ustvarili premoženje. Ne smemo pa pozabiti, da so zadnja desetletja ti naši ljudje iz tujine — reševali svoje domače hiše — v domovini.

Naš mali človek je ponosen v svoji skromnosti in mu ne manjka samozvesti. On dobro ve, da je »steber« svoje domovine — vzdržal je na svoji grudi po sto let in je ohranil zvesto srce svoji zemlji, ki ga je rodila in redila.

Zato je S. Gregorčič s takim navdušenjem zapel pesem naši kmečki hiši, ki je dala narodu svoje najboljše sile.

Po veliki večini živi naš človek na svojih malih kmetijah. S tem ni rečeno, da bi ne imel smisla za večja podjetja. Le pogledajte naše lesne trgovce, mlekarje, čebelarje, vinorejce itd. Koliko krepkih gospodarskih sil smo pokazali na vseh teh poljih. Koliko bogastva smo znali dvigniti iz svoje zemlje. Naš človek je bil neutrudljiv, nevpopljud, nepremagljiv. Ako mu je podrla usoda, kar si je postavil, je začel vedno iznova. Koliko nesreč je prišlo nad njegovo domovino — vse je premagal. Tujci so mu zavladali po gradovih, drugi so vladali nad njegovim narodnim imetjem — a on je vzdržal. Ni se dal pregnati s svojih tal. Šole so mu potujčevale zarod — a sam se ni dal potujčiti. Ljubil je svoj jezik in je ostal zvest svojim starim dedom. Zato je in ostane naš mali človek ona široka plast, odkoder prihaja glavna sila naroda. Zato je pri nas mogoča le ona politika t. j. demokratska — kajti le na tej široki podlagi je mogoče vsako nadaljnje delo. Tu leže one zdrave sile naroda, ki so neizčrpne, ki v njih živi naša zemlja in naš duh.

Marsikdo zavida Slovence za dve stvari: da nimamo Židov in da nimamo aristokracije (plemstva). Židi so najnevarnejši mrčes za zdravo narodno življenje, največja nevarnost za narodno kulturo in največja ovira za razvoj domače narodne trgovine. Rekli smo zadnjič, kekega pomena je domača trgovina za narod in kako srečni smo Slovenci, da se je tako lepo razvilo naše domače trgovstvo. Tudi naš trgovski stan je izšel iz vrst malega človeka, zato se je ohranila v njem ona demokratska misel, ki mu daje v narodu svojo vrednost. S plemstvom je povsod težava. Srečen narod, ki je imel v preteklosti — ko so bili še taki časi — dobro narodno plemstvo. Toda, koliko je

takih narodov! Plemstvo — tudi če je bilo narodno — ni nikoli pozabilo predvsem — nase. Bilo je narodno samo toliko, kolikor mu je neslo (n. pr. Poljaki, Madžari, Čehi! Izjeme so povsod častne!) Mi Slovenci smo imeli tuje plemstvo, ki se je paslo tisoč let na našem narodnem telesu — leta 1848. pa je za zahvalo nastopilo proti našemu narodu — na stran Nemcev. Mu je pač tam bolje kazalo. Sicer pa Bog in vrag ž njimi! Kaj je nam do njih. Hvala Bogu, da so odšli in da se niso vtikali mnogo v našo politiko. Slovenski kmet je stal leta 1848. prepuščen samemu sebi in svojim duševnim voditeljem, ki so izšli iz njegovih vrst. Da so bili ti »voditelji« pripravljeni, bi bili lahko takrat kaj dosegli — tako pa ni bilo programa. Šele leta 1868. — torej pred 50. leti se začne tvoriti jasnejši politični program. Prva politična organizacija se tvori na podlagi naroda.

Pozneje pridejo stranke, ki zidajo na ljudstvu. In nazadnje socijalno gibanje, ki organizira maso.

Kaka razlika je med narodom, ljudstvom in maso — tu ne bomo razlagali: Tako smo imeli pred vojno narodno — napredno stranko, ki je stala na narodnem, slovensko ljudsko stranko, ki je stala na ljudskem stališču in socijalno — demokratsko stranko, ki je stala na stališču mase.

Torej vse tri stranke so organizirale v sebi našega »malega človeka«, ki ga je vsak po svoje pojmoval.

Ker pa je »ljudstvo« hotelo biti »narod« in ker tudi masa ni hotela biti »nenarodna« in »mednarodna«, je prišlo do krize v S. L. S. in tudi v socij. — demokrat. stranki. Istotako je bilo treba izpremembe v takozvani narodno — napredni stranki, kjer se je pojem narod preveč omejeval na meščanstvo in inteligenco.

Pojem naroda je danes vzrastel po pomenu in obsegu. Narod dobiva nekako vrednost popolne samostojnosti. To se imenuje nacionalizem. In mi imamo danes jugoslovanski nacionalizem. Podlaga tega nacionalizma je naš — mali človek. Na tej podlagi se stavi »Jugoslovanska demokratska stranka«.

Dozdaj smo videli, da je ves naš uspeh izhajal iz onih neizčrpnih tal, iz široke plasti naroda, odkoder so tekom stoletja prihajale vedno nove duševne sile v naše življenje. Kakor je nas preživljala naša zemlja, tako je naš mali človek dajal narodu vedno novih duševnih sil.

Uspeh naše bodoče organizacije bo torej odvisen od tega, da bo vse naše delo posvečeno temu najvažnejšemu elementu našega življenja in naše bodočnosti da se njegove sile strnejo v krepko enotno voljo, ki si bo v odločilnih trenutkih našla pot v samostojno demokratsko jugoslovansko državo.

Pred 100 leti.

Pred sto leti je bil Urban Jarnik, koroški narodni buditelj, pesnik in pisatelj, kaplan v stolni cerkvi v Celovcu. V svojih prostih urah je rad zahajal v lepo naravo na sprehod in je večkrat prišel na Gosposvetsko polje, ki leži eno uro severno od Celovca. Tam je stal ob stari cesti velik kamen v obliki prestola, zaraščen s travo in zelenjem, zapuščen in pozabljen.

Taki spomeniki preteklosti na teh krajih niso bili redki, saj je okolica polna starih razvalin: tu je nekoč ležalo staro rimsko mesto Carnuntum, ki je razpadlo in je ostalo v razvalinah, — tu so bili tudi stari gradovi, ki so s časom propadli. Toda kamen na Gosposvetskem polju, v obliki prestola sredi trave in zelenja, je bil nekaj posebnega. Stara zgodovina je pričala, da so na tem kamnu stari korotanski Slovenci ustanavljali svoje vojvode.

To je vedel tudi Jarnik, ki je poznal staro zgodovino. Toda vprašanje je bilo, ali je ta prestol delo slovenskih rok, ali je na njem napis slovenski, ali je to živa priča naše mrtve preteklosti. To je hotel vedeti mož, ki je z vso ljubeznijo živel za svoj slovenski rod.

Pristopil je torej h kamnu, začel je odstranjevati blato in zelenje, ki se je na kamnu nabralo tekom stoletij in je zagledal v kamen vdolbene besede: »Veri... sveto vero.«

Celovski časopis »Carinthia« je prinesel leta 1818. v svoji 4. številki od Jarnika navdušen članek: »Erklärung der slavischen Inschrift auf kärntnischen Herzogsstuhle« t. j. Razlaga slovanskega napisa na koroškem vojvodskem prestolu. — Spis je poln ljubezni do naše stare slave, do one stare dobe, ko je slovenski narod tu gospodaril in si je na Gosposvetskem polju postavljaj svoje vojvode. To je bil obenem najboljši dokaz proti onim Nemcem, ki so že parkrat začeli odrekati slovenskemu narodu pravico do življenja.

Carinthia je izhajala v Celovcu in je prinašala nemške in slovenske članke in pesmi.

Toda leta 1814., ko so Nemci s pomočjo Rusov premagali Napoleona pri Lipskem, se je začela v Carinthiji oglašati ona prva nemška nadutost, katere vrhunec smo doživeli v današnji dobi. Jarnik je to dobro čutil, zato je iskal zgodovine, ki bi se postavila na stran Slovencev. Vojvodski prestol je mogel o tem največ povedati — zato je iskal napisa na njem. Danes ne gre za to, ali je Jarnik prav čital oni napis, ali ne, gre za to, da je prav razlagal pomen vojvodskega prestola za zgodovino Slovencev. Videl je v njem simbol naše narodne samostojnosti. Kamen, ki je doslej stal tih in nem sredi polja, je izpregovoril. V njem je ležala naša prva zgodovina.

Fran Mažuranič:

Lisije.

Oče in sin.

Es ist eben nichts Seltenes, daß
Einer seine Ehre für ein Ehren-
zeichen verkauft.

Abraham a St. Clara.

V hiši veliko veselje. Od vseh strani prihajajo gostje, da čestitajo srečnemu domačinu.

On je srečen in presrečen ter niti ne opaza, da sina ni v sobi.

A kje je?

Evo ga v njegovi sobici. Leži v naslanjaču, lice si je zakril z rokami. Gorke solze mu tečejo po blestem licu...

A zakaj plaka ta mladenič, ko se vsi vesele? — Zjutraj je njegov oče dobil križec zaradi izvanrednih zaslug v državnem zboru!...

Fran Mažuranič:

Pevka.

In v gradu je lépa hišna bilā.

Prešeren.

Konj me je udaril, moram ležati. Mine pač več dni, predno ozdravim. Poginem od dolgega časa... zdeham... »Da bi bil vsaj oženjen!«... Zdeham znova.

Tu začujem iz kuhinje pesem. Poslušam. slušam.

Gospodarjeva kuhinja se dotika moje spalnice ter čujem skoraj vse, kar se tamkaj dogaja. Tega glasu še nisem slišal, — najbrže bo nova služkinja.

Poslušam. Poje slovenske narodne pesmice: — gotovo je šele prišla s sela. Poje tožne, mile pesmice. Kako se sladko poslušam!

Glas je čist ko srebro in mehak ko prvi poljub.

Niti sam ne vem, kako da si to dekle mislim tako krasno. Ta glas more izvirati le iz gorečega srca. Le krasna usta morejo prepevati toli sladko. Le nežna duša more izbirati tako krasne pesmice...

Tako poslušam več dni.

Spev njen je bil večkrat sličen žgolenju male ptičice — menda se spominja svojega doma, svoje mamice...

Nekaj časa nato pa petje preneha. Mesto petja čujem zvečer iz kuhinje žvenketanje sablje in smeh...

Pa zopet je pričela peti. Toda kaj?

»Du hast Diamanten und Perlen«...

To vam poje ves božji dan! Sedaj glasno, sedaj tiho; sedaj hitro, sedaj polagano; sedaj tožno, sedaj strastno, — kako ji duša trepetā, a vedno in vedno »Du hast«...

Tega jo je menda naučil njen dragec, — oni s sabljo žvenketajoči nadčlovek.

Ko to pišem, se zopet odziva iz kuhinje ta nesrečni »Du hast«...

Iz kože bi skočil!

Slovenka, — komaj deset dni je v mestu, — že pozablja svoje mile, narodne pesmice. Poleg ljubčka bo pozabila tudi mater in njene dobre nauke...

»Mein Liebchen, was willst du noch mehr!« se odziva iz kuhinje.

Bežim, še ves hrom, iz hiše...

Fran Mažuranič:

Peter ali Pavel?

Bosanska alegorija.

Rekel bi vam katero o tem junaku, a ne vem — k nesreči — kako mu je ime: Peter ali Pavel? — Če rečem »Peter«, se zamerim materi, če rečem »Pavel«, pa mu razžalim očeta. Oče se namreč zaklinja, da se mu sin imenuje Peter, mati pa prisega, da mu je Pavel ime.

Imela sta nekoč dvojce otrok: dvojčka Petra in Pavla. Turek ju je ugrabil in ko so ju gnali, je eden umrl od napora, z drugim so ušli, ga poturčili in nazvali »Selimom«.

Čez nekaj časa so ljudje Turčina premagali in rešili tudi Selima.

Vrnili so ga očetu in materi.

— Pavle moj, srce moje! zaplače mati, ko ga ugleda.

— Peter moj, duša moja! vzklikne oče ter ga objame.

— Kakšen Peter? reče mati, — saj to je naš Pavle!

V oni dobi se ni toliko premišljalo o politični strani take stvari, kakor o jezikovni. Zato je Jarnik napisal bral po svoje — ker je hotel, da bi bil napis slovenski — za nas pa je glavna stvar, da je ta kamen spomenik naše slovenske zgodovine.

Jarnik ni bil edini, ki je hotel iz kamnov in starih rokopisov vzbuditi našo preteklost. Pred nekaj tedni smo tu poročali o »kraljedvorskem rokopisu«. Čehi Václav Hanka, kustos češkega muzeja, je povsod iskal starih čeških papirjev, iz katerih je hotel svojemu narodu pokazati njegovo slavno preteklost. Po cerkvah in gradovih so ležale stare češke knjige in rokopisi, ki so prestali vse težke čase in iz njih si je češki narod obudil spomin na one stare čase, ko je bil še svoboden in ta spomin mu je bil najsišnejša opora v njegovem težkem boju za novo življenje. Mo danes žive vsi ti spomini v njem in ob njih si je zgradil svojo sedanjo umetnost in življenjsko modrost.

Ob istem času je posedal pod lipo v nemškem mestu Jeni mlad beden slovanski študent — Jan Kollar. Prišel je bil v Jeni študirat. Leta 1817., ko so imeli nemški študenti veliko slavnost v Wartburgu in so se navduševali za svojo staro skupno mater Germanijo, je ubogi Slovak začutil, da on ni iz tega rodu — Germanije — da pa mora tudi on imeti svojo staro mater, ki je mati vseh onih, ki enako govorijo in čutijo. Pred njegovimi očmi je vstala velika Slavija ali Slava, — katere pesnik je postal. Bil je zaljubljen — kdo bi ne bil zaljubljen v teh lepih mladih letih — bilo mu je komaj 20 let — bil je zaljubljen v pastorjevo hčer Frideriko. Posedala sta skupaj pod lipo in mladi Slovak je sanjal o materi Slavi. Njegova izvoljenka je postala »hčerka Slave«.

Leta 1821. je izdal Kollar svoje prve pesmi, ki so zaradi svoje blagoljubnosti vzbudile povsod občudovanje. Pozneje je to zbirko izpopolnil in leta 1832. je končno izšla cela zbirka pod naslovom »Hči Slave« (»Slavy Dcera«), ki je postala glasnica onega Vseslovjanstva, ki je odmevalo po vseh naših krajih. Čital je te pesmi tudi Prešeren in je priznal, da

»Največ sveta otrokom sliši Slave ...«

Kollarjeva misel je pripravljala Slované na leto 1848.

Kollar je istotako, kakor Jarnik, iskal starih slovanskih spominov v krajevnih imenih in napisih. Tam okoli reke Sale je našel polno slovanskih imen. Vse tu so prebivali slovanski deda, ki so izumrli pod tujim nasiljem.

Pred sto leti so torej naši buditelji razgrinjali prah in skorjo s starih spomenikov. Iskali so dokazov naše zgodovine. Bili smo

— Ne nori, ženska glava! Kakšen Pavle? To je Peter!

— Kje je Peter?! ponavlja žena, — glej vendar, nesreča črna: Pavlova glava, Pavlovo lice, Pavlove oči, Pavlov govor, Pavlovi lasje ...

— Niti en glas ne! ji preseka mož besedo. — Petrova je glava in lasje, njegovo lice, njegove oči, — a kje šele govor! Saj po govoru ga ravno poznam!

— E, da bi te vrag tako gotovo, kakor je Peter!

— Pavel! — Peter! se pričneta prepirati, a mali od strahu na zapeček.

Vse srditeje se prepirata: Pavel! — Peter! — Pavel! — Peter!

— Počakaj malo! reče žena možu, — čemu se prepirava? Vprašajva malega! Pri-di sem, sinko, zlato moje! Reci, sinko kako ti je ime? Kaj ne, da Pavel?

— Kaj ne, da Peter? se vmeša oče. No, reci: Peter ali Pavel? ...

— Selim! reče mali.

— Pavel! cikne mati.

— Peter! cikne oče.

Pa se pričneta znova prepirati, — dokler se ne pograbitava za lase ...

— Joj, joj, meni rev! zajavka žena, Pavel, sinko pomagaj! Udri očeta, dam ti jabolko!

— Peter! kliče oče, Peter! udri mater, dam ti dve! ...

A mali se je stisnil na zapeček in plakal. Pa i Bog bi plakal.

(Prevel Brko.)

šele v začetku: ničesar nismo imeli, ali komaj slutnje iz spominov in poročil. Koliko srečnejši smo danes! In kaj jih je vodilo in držalo te naše može, da niso obupali? Ali ne vera v pravico in ljubezen do — resnice, ki je tako vstajala na dan iz svojih grobov, kjer je bila po stoletja pokopana?

Istega leta 1818. je začel v Ljubljani izhajati »Illyrisches Tagblatt« t. j. »Ilirski dnevnik«, ki je to leto prinesel tudi prvo pesem I. Koseskega (»Potažva«) in deset let pozneje (1827) prvo Prešernovo pesem. Toda Ljubljana je bila pred sto leti — mrtva. Vodnik je bil na koncu svojega bogatega življenja in ni imel sreče, da bi videl delavce, ki so prišli delat na polje, kjer je on začel orati. Slovenščina se je začela to leto poučevati v seminarju (Metelko), kjer je bila vlada ustanovila slovansko stolico. Toda vse to delo je bilo brez pravega, brez onega vodilnega duha, ki ga je razkril V. Vodnik v svoji »Iliriji oživljeni«, ali ki ga je iskal Jarnik v napisih — vojvodskega prestola na Gosposvetskem polju. Zato Ljubljana te dobe ni pravo središče naroda, ker v nji ni pravega narodnega duha. Zato tako dolgo nismo vedeli, kaj hočemo, ker nismo odgrnili z nad sebe stoletne zgodovinske laži, ki nas je pokrivala.

Nihče ne bo danes trdil n. pr. da je Jarnik takoj našel pravi napis na vojvodskem prestolu, da je Hanka našel prave stare pesmi, — bile so le deloma stare, — da je Kollar pravilno razlagal vsa stara imena, ki so se mu zdela slovanska. Toda vsi ti možje so videli, da je treba narodu, ki hoče živeti in zmagati, več nego vsakdanje hrane, da mu je treba duha, navdušenja in velikih ciljev.

Pred sto leti se je torej začela razgrinjati tema, tema, ki je tisoč let pokrivala slovansko zemljo. V tem oziru je Jarnikov članek leta 1848. v »Carintiji« važen za nas. Mož je dobro slutil, kaj bi pomenil za slovanski narod tak kulturni spomenik. Videli je, da prihaja težek boj, ko bo treba narodu več nego samih slovnic in realnih ljudi. Treba je bilo poleta v preteklost, da bi našli sil za bodočnost. Treba je bilo kazati daljne svetove, da mladi sokol pripravi svoja krila. Treba je bilo ognja, ki greje srca in jih dviga k soncu.

Po sto letih ... Naša meja se je pomaknila pod Gosposvetsko polje. Od severa smo se umikali pod nemškim pritiskom. Zakaj? Ali zato, ker nismo delali realne politike? O ne. Zato, ker smo delali preveč realno politiko, — ker nismo dali narodu onega ognja, ki gori sam v sebi in ga ne more zamoriti ne voda, ne mrz. Ker smo v svoji lenobi zadrževali polet, ker mu nismo dali navdušenja.

To, kar se godi dandanes v našem narodu, se nam zdi, kot čudež. Pa ni čudež. Tako je naravno pri narodu, ki je končno spoznal samega sebe, ki je zagledal svoj cilj, ki se je zavedel svoje preteklosti in bodočnosti.

Vsak greh proti temu poletu je greh proti onim našim prvim možem, ki niso videli in so verovali, ki so umrli prej, nego je prišlo odrešenje. A njih grobovi nam govorijo.

»Odgrnite preklopi, pogledajte svoje cilje, zberite svoje sile in pojdite naprej, v svoj jasni svet — s poletom sokola.«

Junij Brut.

Stalnost, odločnost in nepopustljivost — to so lastnosti, ki jih mora imeti neizogibno vsak narod, ako hoče okrepiti svoje pravice in svojo svobodo.

K. Havliček.

Pismo o materah.

Imate prav, velečenjena gospa, o materah bi bilo treba govoriti v teh dneh. Nikdar nisem mislil, da je tako težko pisati o njih. Matere so, kakor domovina: ljubiti jih zna šele ta, ki jih je izgubil. In kdo naj izrazi bolest izgubljene domovine?

Videl sem naše matere — begunke v Rašali. Doma so imele nekdanje svoje hiše, one hiše, ki jih tako ljubijo naše slovenske matere, gnezda, pripeta na skalo, kočice, postavljene na trdni temelj domače grude. Morebiti je niso stavile same, ampak ko so v nji ustvarjale življenje, je vse to vzrastlo z njimi in zdelo se jim je, da so srce domače hiše. Kako je bilo tem materam, ko so zapuščale z otroci svoj dom. Njih hiše so jim postala svetišča njihovega blagoslovljenega

materinskega dela. Vse, kar je bilo v hišah in okoli njih, je imelo svoj pomen. Vsak kamen, vsaka deska, vsaka pest zemlje je tvorila del njihovega življenja. Vsi okraski, slike in rože po stenah in oknih so bili spomini preteklosti. Kako težko se je bilo posloviati od ene same podobe, ki je dolga desetletja krasila njih dom. Ni treba, da je bila najlepša — zanje je bila nenadomestljiva. In naenkrat je bilo treba pustiti vse, vse ...

Videl sem te matere, kako so posedale po taborih. Par postelj in kar je stalo okoli njih, to je bilo vse, kar so imele. Kako so se jim zdele bogate njih kočice v primeri s svetom! In vedele so, da divja po njih vaseh boj, da padajo granate na njih hiše, da so zdrobljene, razbite. In če je še kaj zidovja ostalo, prebivajo sedaj tam vojaki in se skrivajo v razvalinah. Kje so postelje, omare, škrinje, kje je odeja, posoda, oprava? Kje so mize, kjer je sedela z otroci pri večerji, kje so stoli, slike, kipi, rože ... Vse leži po tleh razmetano, razbito, razdejano, zdrobljeno. Tako so posedale te naše matere po taborih in so mislile na svoj dom. In polje, in vinogradi, in grede? Kaj je z njimi, kako izgledajo?

Ako si začel pogovor s temi našimi materami, kako rade so govorile o svojih hišah, o svojih domovih. Kako navdušeno so pravile o svojih vaseh! In zdaj so bile te vasi razvaline, pogorišča ...

Otroci so se igrali po taboru in bilo je vse tako tuje. Sosed ni poznal sosed, lastni otrok se ji je zdel človek brez doma: lastavka čuti, če ji razbijete gnezdo, in da ne bi čutila slovenska mati? Druge so imele sine na vojni in po cele mesece niso vedele, kje so: matere so iskale svoje otroke, otroci matere.

Nekoč se je vrnil k materi sin s fronte na Soči. Dobil je štirinajst dni dopusta. Kam naj gre: doma nima, vas je razbita, sosedov ni. Šel je k materi in ni smel v tabor. Vsaj 14 dni da bi smel živeti pri nji. Žival bi bila čutila to bolest, komisar je ni čutil, ni dovolil sinu, ki se je vrnil s fronte, da bi smel biti pri materi — begunki. Žival bi se bila omehčala, ko bi bila videla njene solze: toda živali niso bili komisarji ...

Videl sem naše matere, ko so se poslavljale od sinov. Godba je igrala, množica je kričala, spredaj so nosili nekeke ovenčane slike, ljudje so mahali z robci — po sredi ceste je stopala četa v četverstopih — materi pa je bila tuja ta radost, ta hrup in šum, iskala je sina in ga je spremljala s težkimi mislimi na negotovo pot ...

Videl sem matere, ki so sedeje doma in čakale poročil. Čakale so pisem, kart. Vsaj znamenje življenja ...

Videl sem matere, ki so dobile kratko poročilo, da je —

Vse smo videli. Kdo ni videl? In vendar nismo videli vse bolesti jugoslovanske matere. In ko bi jo bili videli, ne bi je mogli ne občutiti, ne razumeti, ne izraziti, ker je bila prevelika, pregloboka, brez izraza.

Ali si morete misliti matere, ki so jim obešali in streljali sinove? Ne! Videl sem samo sina, ki je v takem zadnjem trenutku klical mater na pomoč. Ona pa je bila bogve kje in je komaj vedela, kaj se godi.

Ko so prišli zame dnevi, o katerih govorite, mi je bilo težko. Toda spomnil sem se, da je ona bila samo ena iz mnogih. Moje gorje se je potopilo v splošno bolest. Ni slavnih mater. Vse matere so slavne. One ustvarjajo življenje. V njih ljubezni ni razlike. Niso vse enako srečne — a ljubijo vse enako. Solidarnost mater, pravite, bi morale zmagati. Da, solidarnost mater. V njih bolestih ni razlike, kakor ni razlike v njih ljubezni, ker ta je naravna. Vse matere po vsem svetu čutijo enako. Nihče se ni upal dotakniti te bolesti, tako velike in tako skeleče.

Zadnjič, da, zadnjič je govoril avstrijski diplomat o tem. Bodimo zadovoljni, da nas ni omenil. Ne mogla bi bolj nevedna usta govoriti o bolj svetlih stvareh. Zdi se mi, da bi bil oskrnil naše najsvetejše, ko bi se bil nas dotaknil. Naše matere so trpele preveč, da bi mogel njih bolest onečastiti tak človek.

Verjemite, da sem začel že večkrat dvomiti o tem, da se ljudje razločujejo po rasah. Tudi povest o Arijcih se mi zdi samo učena hipoteza. Koža je prej odločevala o kulturi, dandanes imamo toliko nekulturnih

belokožcev, da nas bo kmalu pred črnici sram.

»Kaj je nam za par tisoč ljudi — kaj je par stotisoč ljudi?« je rekel zadnjič človek bele kože, po zunanosti član kulturnega naroda. — »To je vse nič. Vojna je za nas radost. Ženske so za to, da rode. Naše matere bodo v nekaj letih narodile, kar je padlo. To je njih dolžnost. Uredimo vse tako, da se zviša plodnost. Ko bo vse naše, ko bomo stali na bregu Atlantskega oceana in bomo streljali v Ameriko — bodo imele dovolj jesti in v nekaj letih se izgube nadomeste. Naše žene bodo poskrbele, da nas bo vedno več. Država uredi vse, kot je treba — skratka, izgube ljudi v sedanji vojni so brez pomena, glavna stvar je naša zmaga.« Tako je modroval belokožec.

Ko me je nekoč na fronti vprašal neki praporščak, kam pojdem po vojni — vedel je namreč, da sem v Avstriji »sumljiv«, torej nemogoč — sem mu rekel kratko: »V Afriko!« — »Zakaj?« je vprašal presenečen. — »Zato, ker bi rad živel v kaki kulturni državi,« sem mu odgovoril.

Ko mi je belokožec, arijec, Indogerman ali kakorkoli hočete imenovati to raso, razlagal svoje nazore o vojni in o materah — sem imel občutek, da bo v bodoče treba iskati kulture drugod, ne v srednji Evropi.

Zato nisem bil prav nič razžaljen, da se ni naših mater dotaknil človek, ki spada v popolnoma drug svet, nego naše jugoslovanske matere. Saj ti ljudje mislijo, da človek nima ne srca, ne duše, in kar je glavno, mislijo tako tudi o materah. Posebno o naših materah. Kaj morejo imeti sužnje srce in dušo? Ako bi torej govoril o nas, bi bil govoril samo s hinavščino! Naši sinovi so lahko ponosni na svoje matere. Stojte mnogo višje nego njih državniki. Najbolj priprosta kmečka ženica, ki je darovala domovini nekaj sinov, ima za svoj narod več vrednosti, nego vsa kultura, ki jo predstavljajo taki možje. Tem materam ni vse eno, ali jih paše par tisoč ali par stotisoč. To zanje niso številke — zanje so to živi ljudje, njihovi otroci, kri njihove krvi, in vsak iz njih je vreden življenja, vsak iz njih je bil poklican v svet, da izpolni svojo dolžnost, vsak iz njih je bil del skupnega življenja, ki se je rodilo iz ljubezni matere. To je tista sveta skrivnost, misterij človeštva, ki ga hočejo kulturni ljudje urediti po državnih potrebah. Tako so ponižali dostojanstvo matere! Kako nizko je padla njih kultura, ako ne čutijo, kaj pomeni v življenju ljubezen matere!

... In nje, iz te bolesti je vzklikala velika rdeča roža ljubezni, ki bo za vselej v življenju združevala nje in njihove sinove. One so domovina, h kateri se vračamo, in kadar umirajo, plakajo otroci na njihovih grobovih. Toda ker one nositeljice življenja žive v nas, hočemo živeti in ljubiti vse to, kar so ljubile one, naše hiše, naš dom, da postanemo živ spomenik njih ljubezni in trpljenja.

Dr. I. L.

Vprašanja in odgovori.

M. J., Št. Lovrenc.

Po svojem leta 1900 rojenem sinu dobivam podporo samo jaz, akoravno imam tudi ženo in še dva nedoročena sinova. Ali nimam tudi za nje pravice do podpore?

Ker v pismu niste navedli nič natančnejšega glede svojih razmer Vam ne moremo dati sveta, če nam takoj (za pritožbo je čas le 60 dni po prejemu odloka!) ne razložite vseh svojih razmer, kakor je to opisano v 5. številki »Domovine«. V prvi vrsti nam morate seveda naznaniti, kaj ste od česa živite in na kak način ali pri kakem delu Vam je sin pomagal. Naznanite nam tudi dan, kdaj ste prejeli plačilno polo, da Vam še o pravem času odgovorimo.

Nikdar se še ni naš slovenski narod tako visoko, tako sijajno razmahnil, kakor v teh zadnjih dveh letih vojne. Dokazal je vsemu svetu, da je zrel za svobodo, zrel za lastni svoj dom. Ivan Cankar.

Belokranjski tabor

se vrši v nedeljo, dne 9. junija 1918 v Metliki na vrtu gosp. Hraniloviča.

Na taboru govore državni poslanci: načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Anton Korošec, dr. Vladimir Ravnihar in profesor Evgen Jarc ter narodni zastopnik in načelnik grada Karlovca Gustav Modrušan. — Pridite vsi na prvi belokranjski tabor!

Politične vesti.

== Nove krajevne pol. organizacije JDS. so se prijavile iz Ptuja in Žalca. One organizacije, ki so poslale pripravljalnemu odboru samo seznam izvoljenega odbora, opozarjamo, da je treba v smislu org. reda poslati imenik vsega krajevnega članstva.

== Državni zbor in delegaciji. Vlada se trudi, da bi spravila v državnem zboru skupaj večino, ki bi ji dovolila zopet proračun, ki kmalu poteče. Upa, da bodo glasovali zanj nemške meščanske stranke in Poljaki. Poljake hočejo pridobiti s ponudbami glede poljske države. Kadar se to posreči, skličejo državni zbor.

== Koroški deželni odbor je pozval vse koroške občine, naj se izjavijo proti jugoslovanski državi. Pravi, da morajo biti koroške Slovenci odločno proti temu, da bi postali privesek Jugoslaviji. Pozabil je pa pristaviti, da morajo biti koroški Slovenci odločno proti temu, da naj bi bili še nadalje nemški sužnji.

== Jugoslovanski tabor v Trbovljah, ki je bil naznanjen za 19. maj je vlada prepovedala. Pravi, da vsled tega, ker so rudarji podvrženi vojaškemu poveljstvu in zato ne smejo na politične shode. Prepoved shoda je izposloval podpolkovnik v. Fasching, ki je vojaški poveljnik rudnika v Trbovljah. Prvi vzrok prepovedi je: strah pred Jugoslavijo. Kljub prepovedi je prišlo v Trbovlje nad 10.000 poslušalcev in kljub prepovedi shoda se je vršil shod, na katerem je govoril poslanec dr. Benkovič, ki je razložil, da zahtevamo Jugoslovani takojšen mir, kruha in samoodločbo, socijalni demokrat Čobal, ki je povdarjal, da bodo socijalni demokratje nastopili za Jugoslavijo, če treba tudi na cesti in župnik Časl, ki je hvalil skupni nastop vseh treh strank. Po teh javnih govorih se je vršilo zaupno zborovanje, na katerem so sklenile vse tri stranke sklicati v najkrajšem času nov shod v Trbovlje. Prepovedani shod se je torej vendarle vršil in udeleženci so bili še bolj podkrepčeni v zahtevi po lastni jugoslovanski državi. Trbovlje so bile okinčene s trobojnicami in rdečimi zastavami.

== Jugoslovanski tabor v Št. Janžu na Dolenjskem se je vršil ob velikanski udeležbi in velikanskem navdušenju na binokotni ponedeljek. Govorili so dr. Korošec, dr. Rybač, zastopnik Korošcev urednik Mira Smodej in župnik Finžgar, ki so utemeljevali potrebo Jugoslavije, dr. Korošec je pa še posebej govoril o vladnih načrtih in njenem delovanju, ki odlaga mir in podaljšuje vojno. Na taboru je igrala tudi godba.

== Naše statistične žrtve. Na Gornjem Štajerskem se izgubi na tisoče naših ljudi v tamošnjih rudokopih, premogovnikih in tovarnah. Ne glede na to, da se tam naši ljudje potujčijo, nam krči še uradna statistika naše vrste. Tako so našli leta 1910. Slovencev v Gröbningu 23, v resnici jih je 375, v Lieznu niso našli nobenega, res pa živi tam 819 Slovencev, v Muravu so našli 18, živi jih pa tam 767, v Judenburgu so našli 397, živi jih pa tam 4021, v Leobnu so našli 199, živi jih pa tam 7540, v Brucku so našli 144, živi jih pa tam 2530, v Mürzzuschlagu so našli 39, živi jih pa tam 2157 Slovencev. Na Srednjem Štajerskem so razmere še žalostnejše. Tam so našli leta 1910 v okrajih Gradec mesto uradno 1140 Slovencev, v resnici jih pa je 20.290, Voitsberg uradno 204 Slovencev, v resnici jih pa je 3496, Gradec okolica uradno 309 Slovencev, v resnici jih pa je 9190, Weiz uradno 140 Slovencev, v resnici jih je pa 1147, Hartberg 1 Slovenca, v resnici jih pa je 317, Feldbach 6 Slovencev, v resnici jih je pa 1205, Lonč 269 Slovencev, v resnici jih je pa 4183, Lipnica 3525 Slovencev, v resnici jih je pa 6690, Radgona 3290 Slovencev, v resnici jih je pa 6349. Skupaj 8964 uradnih, a 52.867 pravih Slovencev. Tako nam je zadnje ljudsko štetje požrla na Zgornjem in Srednjem Štajerskem 61.292 Slovencev.

== Viharna zborovanja v hrvatskem saboru. V hrvatskem saboru, ki sedaj zboruje, so seje jako burne. Nastopajo predvsem tri stranke: srbsko - hrvatska koalicija, ki je sedaj vladajoča stranka in kateri pripada hrvatska vlada z banom vred, dalje stranke, ki ji nasprotujejo in ki se priznavajo k jugoslovanski misli in Frankovci, to so hrvatski Šusteršičevci. V srbsko - hrvatski koaliciji ali združenju misli večina politikov tako kot mi Jugoslovani, toda svojih misli si ne upa povedati, ker se boji, da ne bi izgubila vlade. Zato se zavzema ta stranka sedaj za to, da ostane Hrvatska pri Ogrski in da se ne izjavi za enkrat za Jugoslavijo. Proti njej nastopajo Starčevićanci in drugi, ki se odločno priznavajo k Jugoslaviji in zahtevajo, da se Hrvatska takoj loči od Ogrske. Tretja stranka so Frankovci, to so ljudje, ki so plačani in katerim sploh ni za narod. Oni ne prestando ovajajo in so silni sovražniki jugoslovanski misli. Stojijo v neprestanih stikih z dr. Šusteršičem. Vse stranke so na Frankovce silno divje in če govori kak Frankovec, tedaj nastane gotovo velikansko prerekanje in upitje. Tako se godi tudi sedaj. Frankovci ne prestando ovajajo sedaj pristaje Jugoslavije, sedaj koalicionaše. Med zadnjim takim prerekanjem se je dognalo, kako so delovali Frankovci pri Madžarih na to, da bi bil sabor razpuščen in da bi vladal na Hrvatskem kak general.

== Okrožja na Češkem. Kar je vlada Nemcem obljubila, to je začela sedaj izpolnjevati. Za Češko je uvedla dne 19. maja poleg dosedanjih okrajnih glavarjev še nove okrožne glavarje, ki naj vodijo upravo v svojih okrožjih, ki bodo obsegale več glavarstev skupaj. Cela Češka naj bo razdeljena v 12 okrožij. Z novim letom se ustanovita prvi dve in sicer za praško okolico (663.000 prebivalcev) in Litomeřice (762.000 prebivalcev). Praga (600.000) ostane vedno podrejena kraljevemu namestniku. Da bi češki narod ne dal vladi primerne odgovora, je začela iskati vlada sredstev, kako bi za »varnost in pomirjenje« vse potrebno lahko ukrenila in poklicala dovolj »primernih stražnikov« v deželo. V ta namen je prepovedala koncem praških slavnosti vsa zborovanja in vse obhode, prepovedala nositi belo-modre rdeče trobojnice, pozvala mladostne Jugoslovane, naj zapuste Prago, in ustavila velik češki dnevnik »Narodni listi«. Mislija je, sedaj bodo Čehi navalili, začele se bodo demonstracije, toda Čehi so ostali mirni in mirni hočejo odbijati udarce vlade in Nemcev.

== Nemci proti Avstriji in vladarski hiši. Med alpskimi Nemci je gibanje proti Habsburžanom tako naraslo, da so morali začeti nekateri nemški listi že svariiti.

== Na Pruskem je svoj čas nemški cesar obljubil, da bodo volilno pravico razširili, da bo tudi delavstvo lahko prišlo do svoje veljave. Sedaj je o tem razpravljajl pruski deželni zbor in predlog o splošni vo-

lini pravici odklonil. Enakosti nočejo Prusi niti doma vpeljati, niti pruskim delavcem nočejo privoliti tega, kar imajo že delavci v vseh modernih državah. To so ravno tisti ljudje, ki vedno najbolj ščunjejo na vojsko, jo podaljšujejo ter zahtevajo nemški mir. Ti ljudje pa od vojne tudi največ imajo, ker so sami veleposestniki in velefabrikanti.

— **Japonska** bo sklenila s Kitajsko vojaško pogodbo. S tem si bo Kitajsko podvrkla in dosegla to, po čemur je že desetletja stremela.

— **O miru** zopet enkrat pišejo nemški listi. Nemški državni kancler ga je napovedal še za letos, seveda v zvezi z boji na zapadni fronti. Misli, da bodo Angleži in Francozi v prihodnji nemški ofenzivi popolnoma poraženi. Nemški listi tudi pišejo, da se o miru tudi na Angleškem in Francoskem mnogo govori.

— **Kakšen je angleški mir.** Angleški državnik Curzon je rekel, da je Anglija vedno pripravljena skleniti mir, ki sloni na treh zahtevah: Mir mora biti pravičen, ter mora veljati enako za velike in majhne narode, mir mora biti časten ter ne sme nikogar žaliti, mir mora biti trajen, to je tak, da ne bo takoj zopet izbruhnila vojna. Drugi angleški državnik Robert Cecil je rekel, da hoče Angleška vsako mirovno ponudbo preiskovati.

— **Vse naj bo nemško.** Pišejo, da hočejo vpeljati pri nas mesto kron marke. No, praški izletniki pripovedujejo, da so morali železniško vožnjo iz Ljubljane in nazaj že zdaj plačati v markah.

— **Turške želje.** Polom, ki ga je doživela Rusija vsled revolucije, je Turčijo silno okorajšil. Ne samo, da se je znebila s tem smrtnega sovražnika, ki je je vedno stregel po življenju — Rusija je vedno zahtevala delitev Turčije — marveč na njene stroške se hoče kolikor mogoče povečati. Sedaj zahteva polotok Krim, ki se drži Rusije v severnem delu Črnega morja. Na jugu v Mezopotaniji in Palestini Angleži turške čete ne prestopajo dregajo. Tamkaj ne more doseči Turčija nobenega uspeha. V Kavkaziji so zasedli Turki važno petrolejsko mesto Baku. Sedaj so ji ga ruski boljševiki zopet izirgali.

— **Zarota na Irskem.** Angleški listi poročajo, da so zanetili Nemci na Irskem ustajo. V ustajo je zapletenih več Ircev in Irk. Irski je otok, ki spada k Angleški in ki ima okoli 4½ milijona prebivalcev. Ker so Irski keltskega pokolenja in katoličani in ker so jim vzeli Angleži veliko zemlje, zato vladajo med Angleži in Irski velika nasprotja. Irski so se že velikokrat uprli. Zahtevajo lastno vlado in lastni parlament.

Tako so nas tujci in potujčenci delali majhne in slabe, da smo nazadnje že sami verovali v to svojo neznatnost in nemoč! Izkazalo pa se je, da nas ta silni vihar ni potisnil k tlom, temveč da nam je opral dušo in srca, nas pomladil, nas dvignil kvišku!

Ivan Cankar.

Gospodarstvo.

Na naslov c. kr. okrajnega glavarstva v Kamniku. Posestniki iz tuhinjskih občin: Hruševka, Smartno, Zgornji Tuhinj, Loke, Spitalič in še iz drugih so na ukaz c. kr. glavarstva v Kamniku oddali kvaterno nedeljo v pretekli jeseni vojaštvu sto in sto centov sena. Za pozneje oddano seno, ki je bilo rekvirirano od vojaške oblasti, so bila nakazila že davno izplačana, toda za prvo seno, oddano na ukaz glavarstva, pa še do danes nimamo vzlic opominom od strani županstev nikakega plačila. Vprašamo, kaj je s stvarjo? Morda se je gospod glavar preveč podvizal, ustregel vojni upravi, ni pa ščitil — kar bi bila njegova naloga — korist kmeta in neopravičeno razpisal obvezno oddajo krme po občinah. Ali je gosp. glavar pripravljen plačati krmo in zamudne obresti? Za zadevo se zanima danes širša javnost in če glavarstvo spi, bomo poskrbeli s pravočasno pritožbo, da ga višja oblast prebudi!

Potrebno seno za prihodnje leto. Vsak, kdor je primoran seno za svoje živali kupovati, ali — če ga premalo pridelal — dokupovati, naj se nemudoma obrne na deželno mesto za krmila, oddelek za seno in slamo, v Ljubljani. Naznani naj število in vrsto živine ki jo redi in množino sena in slame, ki jo potrebuje in jo želi kupiti. To velja za vse posestnike konj, kakor tudi druge živine.

Velikodušna Ogrska. Ogrska poslovalnica krompirja se je trudila, da odda potom agentov Avstriji krompirjev zdrob. To pa zato, ker ne najde na Ogrskem dovolj odjemalcev. Vagon zdroba velja namreč 180.000 kron, torej 1 kilogram 18 kron.

Demobilizacija in vojno posojilo. Ko mine vojna in bo vojaštvo demobiliziralo ter pojde domov, ostane armadi mnogo konj, voz, sani, raznega orodja ter drugega blaga, ki se potem razproda. Finančni minister je podal izjavo, po kateri bodo imeli prednost pri nakupu teh stvari tisti, ki bodo položili kupnino v vojnem posojilu. Armadno blago se razdeli po deželah, v vsaki deželi bo razdelilnica, ki poskrbi, da pride blago brez prekupcev naravnost kmetom v roke. Za Kranjsko bo imela razdelitev v rokah Kmetijske družba.

Načrt novega zakona vojaških preskrbovalnin. Dosedanji zakoni, ki urejajo preskrbovalnine vojakov in njihovih potomcev, so stari 30—40 let. Vojaška uprava je zato napravila načrt, ki določa višje preskrbovalnine ter bo predložen ta načrt v kratkem parlamentu v sprejetje. Pri moštvu (podčastniki iz poklica so izzeti) se določa pokojnina po stopnji delanezmožnosti, in sicer so štiri stopnje: 20—50 odstotkov, 51—75 odstotkov, 76—100 odstotkov in popolna nezmožnost za izvrševanje kakega poklica. Temeljna pokojnina znaša po teh štirih stopnjah letno pri prostaku in poddesetniku 120, 180, 240 in 360 K, pri desetniku in četovodji 132, 198, 264 in 396 K, za narednika 144, 216, 288 in 432 K. Dosedanji zneski so se gibali med 72 in 168 K letno. Pokojnina se more pozneje tudi zvišati, če se pri poznejši preiskavi pokaže višja stopnja delanezmožnosti. Invalidi, pripadajoči moštvu si lahko volijo prosto bivališče, kar so mogli doslej le častniki. — Razven preje imenovanih temeljnih pokojnin prejema moštvo tudi za ranitve doklade, ki so se tudi zvišale. Te doklade znašajo letno pri popolni nezmožnosti radi pohabljenja 1200 K, pri popolnem ali skoro popolnem oslepljenju 960 K, pri izgubi sluha ali govora 400 K, pri izgubi rok ali nog za vsak izgubljeni ud 400 K, pri oslepljenju na eno oko 300 K in za manjše ranitve 120 K. Vsota vseh doklad za ranitve ne sme presegati 1200 K.

(Dosedanje doklade za ranitve so znašale od 96, 192 do 288 K letno.) V bodoče pa se lahko taka doklada dovoli tudi pri poškodbah na drug način (n. pr. vsled solnčarice, ozebljine, zastrupljenja itd.), kakor se tudi doklada lahko pozneje zviša, če se stanje poslabša. Iz teh doklad se imajo predvsem nabaviti in vzdrževati umetni nadomestki izgubljenih udov. Če si hoče kak invalid ustvariti novo gospodarsko stališče (trgovino, obrt itd.), dovoli se mu lahko predjem na preskrbovalnino, katero uživa, v najvišjem znesku desetkratne letne preskrbovalnine. Odteguje se mu potem vsak mesec polovica mesečne preskrbovalnine. Posmrtnina znaša ¼ letne preskrbovalnine. Vdove moštva dobe letno 225 K pokojnine, če je mož v vojni padel ali umrl vpoklican po zakonu o vojnih dajatvah. Če pa vzrok smrti moža ni vpoklic po zakonu o vojnih dajatvah, znaša pokojnina 150 K letno. Vdove, ki so za delo nezmožne ali pa vsled obilice otrok ne morejo iti za zaslužkom, dobe še letne doklade 210 K, dokler te ovire trajajo.

— **Vzgojevalnina za vsakega otroka,** če je oče v vojni padel ali umrl vpoklican po zakonu o vojnih dajatvah, znaša letno 135 K, v drugih slučajih 90 K. Sirote brez staršev, do dveh dobita dvojno, pri treh in več eninpolkratno vzgojevalnino, kakor je določena za otroke brez očetov. Vzgojevalnina se plačuje do izpolnjenega 17. leta. Tudi nezakoniski otroci imajo pod gotovimi pogoji enake pravice. Tudi staršem, sestram in bratom brez staršev, dedom in pradedom padlega itd. se lahko dovolijo manjše rente. — Svoječasno bomo poročali, ko bo ta načrt predložen v sklepanje državnemu zboru in kako bo sklenjen.

Cene zemljišč so na Ogrskem narasle do neverjetne višine. Oral polja velja 10.000 kron, oral srednje dobrega vinograda do 18.000 K. Seveda so tudi delavci dragi. Izurjeni delavci v vinogradih zahtevajo 45—50 kron plače na dan. Tudi hiše v mestih so postale silno drage. Kupujejo jih le vojni dobičkarji.

Prodaja demobilizacijskega blaga. Uradno se poroča: Ob demobilizaciji po vojni se bodo prodajale tiste zaloge materiala in blaga, ki se ne bo več potrebovalo za vojaške namene. Gre tu med drugim za nosilno-vprežno in domačo živino, vozila vseh vrst, n. pr. vozove, sani, ladje, kolesa, avtomobile, material vojnih železnic z lokomotivami in vozovi, potem konjsko opravo in sedla, poljedelske stroje in oprave, orodja, industrijalne stroje, žage, sesalke, dvigala, hišno in kuhinjsko opravo, suknja, pogrinjala, šotore, tkanine, svilo, jermena, pasove, les, kovine, žice, pločevine, živila in sirovine vseh vrst. Predmeti so to, ki se v širokih krogih prebivalstva, posebno pri poljedelstvu, nujno potrebujejo in katerih nabava po drugi poti v času neposredno po sklepu miru deloma sploh ne bo mogoča, ali pa le po izdatno višjih cenah. Finančno ministrstvo pa sedaj javlja, da se bodo pri prodajah in dražbah po vojni v Avstriji takega demobilizacijskega blaga sprejemale vrednostnice osmega vojnega posojila, in sicer toliko državnega posojila, kolikor državnih zakladnic, sprejemale kot plačilo po subskripcijski ceni. Dalje bodo imeli prednost tisti kupovalci, ki plačajo v osmem vojnem posojilu. Ta razglas finančnega ministrstva je posebne važnosti in dovede gotovo osmemu vojnemu posojilu mnogo podpisovalcev iz krogov, ki se morejo koristiti na tej odredbi.

Centrala za krmila, ki je bila dosedaj samostojen urad, bo odslej podrejena uradu za ljudsko prehrano. Kmečki poslanci so zahtevali, naj bo podrejena poljedelskemu ministru, ki najbolje pozna razmere na kmetih, pa niso mogli tega doseči.

Manj kruha v Nemčiji. Ker ni dovolj moke, so skrčili v Nemčiji od 15. junija dalje dnevno količino moke od 200 gramov na 160 gramov na osebo. Zato pa hočejo dati več sladkorja in sicer na dan 25 gramov za osebo. Krompirja, pravijo, je v Nemčiji še dovolj. Pri nas manjka pa vsega.

Žito v Srbiji. Preteklo leto se je pridelalo v Srbiji 1.309.670 metrskih stotov. Od tega se je izpeljalo v monarhijo 480.000 metrskih stotov. Ostalo se je razdelilo na vojaštvo in civilno prebivalstvo, kolikor ga je še v Srbiji.

Romunsko žito. Iz Romunije se je izvozilo lanskega žita 7.800.000 metrskih stotov, in sicer v Nemčijo 3.120.000, v Avstrijo pa 3.680.000 metrskih stotov. Pričakovalo se je, da bomo iz Romunije več dobili, pa pravijo, da je lanska suša silila škodovala.

Kam povemo? Trgovanje s cunjami iz svile, polsvile in iz papirja je dovoljeno od 1. julija naprej le proti posebni legitimaciji. Cunje se smejo trgati le s posebnim dovoljenjem cunjarske komisije.

Živila in krmila iz Romunije. Korespondenčni urad poroča, da je bil koncem aprila iz zasedenih pokrajin odpeljan že drugi milijon ton krmil in živil v osrednje države. To naj bi bil uspeh, ki ga je naglašati posebno zato, ker je bilo treba premagati znatne transportne težkoče.

Nenasitno žrelo je sedanja svetovna vojna. Vsak dan nas velja 49 milijonov kron in vsako uro nad dva milijona kron. Koliko koristnega bi se dalo ustvariti za ogromni denar. Ubožnice, šole, bolnišnice, knjižnice, muzeji, vsega, prav vsega bi bilo dovolj ako bi porabili vsaj polovico tega denarja. Sedaj pa se trosi, da se uničuje še to, kar imamo.

Gozdovi. Od vse zemske površine spada 27 odstotkov na gozdove, t. j. kakih 30 milijonov km². Od teh ima Evropa 3 milijone, Azija 9, Afrika 6, Amerika 8, Avstralija 2. Bosna, Srbija in Finska imajo v Evropi največ gozdov, najmanj jih ima Holandska.

Spominjam se na osnutek za spomenik Janu Husu, češkemu narodnemu svetniku. Na podstavku so bile vklesane besede: »Iz močvirja se je vzdignil!« In iz močvirja se dviga žarka, visoka postava svetnika mučenika. — Na dom svoj novozgrajeni bomo Slovenci napisali: »Iz močvirja se je vzdignil!« Iz ponižanja, iz hlapčevstva iz sramote in bede se bo vzdignil naš narod v novo, svetlo življenje, očiščen in pomlajen, vreden član v družini narodov, očiščenih in pomlajenih.

Ivan Cankar
(»Očiščenje in pomlajenje«.)

Potek slavnosti v Pragi.

Tisočglava množica je sprejemala jugoslovanske goste na kolodvoru. — Morje naroda je dan na dan valovalo po trgih in cestah, pevaje narodne pesmi, zlasti mogočni »Kje dom je moj«. — Govorniki so pozdravljali in bodrili večtisočglavo množico raz oken in stopnišč. — Jubilej se je proslavljal z gledališkimi predstavami, slavnostno akademijo in umetniškim večerom. Povsod so slovanske goste med odmorom pri srčno pozdravljali. Navzočim je rosilo oko. — Vršila se je vrsta zborovanj, na katerih se je povzdigoval pomen 50letnice in na katerih so si zastopniki narodov obetali zvestobo in vztrajnost do končne zmage. Slavnostno zborovanje je vodil dr. Kramář, za Jugoslovane sta govorila ljubljanski in zagrebški župan. Na shodu zatiranih narodov, katerega so se udeležili Čehi, Poljaki, Jugoslovani in Lah, so se sprejele proti vladnemu sistemu ostre resolucije. Ravnotako na shodu čeških socialistov, slovanskih časnikarjev in slovanskih žen. — Gostoljubnost in brezmejna požrtvovalnost je omogočila v danih razmerah neverjetno dobro prehrano. Da se vsaj nekoliko oddolže za gostoljubnost, so zbrali Jugoslovani za »Češko srce« 10.000 kron. — Vsakdo, kogar je zanimalo, udeleževati se izletov in obiskov, je lahko prišel do zaželenega užitka in pouka. Enoglasno je bilo mnenje, da bi morali Jugoslovani Dunaj popolnoma prezirati in se raje obračati s pohodi na Prago, ki neprimerno več nudi ne le izobražencu, marveč tudi preprostejšemu človeku. — Občinski zastop praški je krstil lipo pred hotelom, kjer so se zbirali slovanski gostje, za »slovansko lipo«. Policija je ukradla ž nje venci, ki so ga nanjo položili Jugoslovani. Tudi je odnesla trobojnico z venca, ki so ga poklonili Jugoslovani spominu Husa. — Ko se je slavnost v najlepšem redu in na najslovesnejši način že skončala, začela je rojiti policija. Ustavila je »Narodne liste«. Prepovedala je slovenske trobojnice. Dijakom iz Zagreba je namignila, da naj odidejo. Čehi so mirni in si bodo zadoščenje že poiskali. Mi pa pravimo: Na slabih nogah bi bila država, ako bi res bilo v njej toliko »veleizdajalcev«, kolikor ljudi s tem imenom psujejo Nemci.

Tedenske vesti.

— Koroški deželni odbor proti Jugoslovaviji. Koroški deželni odbor je izdal na vse poslance in zastopnike javnih korporacij oklic. Vabi jih na veliko manifestacijsko zborovanje v deželni hiši proti jugoslovanski državni misli. 120.000 koroških Slovencev nima v koroškem deželnem zboru nikakega zastopnika. Skrajni čas je že, da se v tem oziru kaj izpremeni.

— Kdo je naš sovražnik? V seji prehranjevalnega urada je izjavil socialni demokrat poslanec Gröger: Naš zaveznik - so sed Oger je, ki nam onemogočuje življenje. Če že ni pri nas v Avstriji nikogar, ki bi napravil v tem oziru red, naj stori to vsaj armada in vrhovno poveljstvo.

— Dvajsetletnico svojega škofovanja je praznoval 22. maja ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Nikdar mu ne pozabi slov. narod, kaj je storil za njega s tem, da je stopil v vrsto prvoboriteljev za naše ujedinjenje in našo samostojnost. Med vsemi cerkvenimi knezi v Avstriji je danes on prvi, ki je pokazal, da nosi v svojih prsih narodno čuteče srce, ki vidi svoj zatirani narod in mu hoče pomagati. Javno in pred celim svetom je to priznal, četudi je moral vnaprej vedeti, da zgoraj tega ne bodo videli radi, da ga zna zadeti zato celo preganjanje. Dr. Jegliču — velikemu sobojevniku za jugoslovansko samostojnost, človeku poštenega in nesebičnega značaja želimo še mnogo let vladikovanja.

— 700 letnica sekovške škofije. Dne 22. junija bo minilo 700 let, odkar se je ustanovila sekovška škofija. Potrdil jo je papež Honorij III. l. 1218. Tiste čase je bilo ozemlje sekovške škofije še v velikem obsegu slovensko. Sedanje nemškonacijsko duhovništvo pa je še tisto bore slovensčino, kar jo je bilo v nekaterih obmejnih župnijah, preganilo iz cerkve.

— Hrvatje za slovensko narodno gledališče. Dne 15. t. m. se je vršila v Zagrebu povodom 50 letnega jubileja Narodnega divadla v Pragi svečana predstava v korist slovenskega gledališča v Ljubljani. Predstavljali so Jar. Vrhlickega dramo »Noč na Karlštajnu«. 16. maja pa se je pela v Zagrebu Smetanova opera »Prodana nevesta« v isti namen. Glavne tri vloge so peli Slovenci Polakova, Rijavec in Križaj. Med akti so do nele po gledališču »Lepa naša domovina«, »Hej Slovani«, »Kde domov moj«. Policija je hotela izprazniti dijaški parter, ker so dijaški poizkušali peti »Onamo, onamo«. Vse gledališče se je zavzelo zanje. Z drugega nadstropja je izpregovoril nekdo: »Naše proslave ne sme motiti policija! Živela svobodna Češka in država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Mi hočemo v miru tretji akt!« Vse je bilo navdušeno in tretji akt se je mirno odigral. Po predstavi zopet manifestacije. 21. maja je bila izdana naredba, da se do preklica vstopnice za dijaški parter ne smejo prodajati.

— Učiteljstvo in vojna. Doslej je padlo v vojni 63 koroških učiteljev. Že pred vojno je bilo veliko pomanjkanje učiteljskih moči, a kaj bo sedaj?

— Vladna skrb za nemške otroke. Vlada hoče poslati potom nekega nemškega odbora nad 8000 nemških otrok čez počitnice v Opatijo in Lovrano. Potrebni živež pošljejo z Dunaja. Vlada da tudi denar za vse ostale ogromne izdatke. Če nemški otroci stradajo, bi jim vlada lahko doma dala potrebni živež in bi si s tem prihranila ogromne upravne stroške. Vlada pa hoče s pošiljanjem nemških otrok na jugoslovansko Primorje pospeševati širjenje nemštva.

— Nemci na delu. Nemški listi toplo priporočajo nabiranje denarja za Südmärkin fond za sezidavo vojnih domov na slovenski meji in za nemški Schulverein, za popravilo porušenih nemških šol. Poročali smo že, da se »Südmärka« na vse možne načine trudi, da pokupi kolikor možno dosti slovenskih posestev in naseli tam Nemce. Hudo je v tem oziru na Koroškem, a nič dosti bolje na Štajerskem. Zlasti trpe Slovenske gorice in obmejna obč. Št. Ilj. »Držati hočejo za bra-

te iz rajha prosto pot do Adrije«, kakor se je izrazil nemški govornik na shodu dne 10. marca v Št. Ilju. Zato hočejo iztrebiti ali ponemčiti Slovence med Muro in Adrijo. Nemški kapitalisti snujejo na naših tleh svoje tovarne, ustanavljajo se za slovenske otroke nemške šole itd. Nemci delajo preudarno ter imajo natančno načrtano pot. Storitmo tudi mi tako!

— Obnovev Goriške. V drugi seji deželnega sosveta za obnovev Goriške dne 14. maja je poročal načelnik tehniškega oddelka, da je poškodovanih kmetijskih poslopij okroglo 11.000, mestnih stavb 4000, delavcev in rokodelcev je 1400, tovorni avtomobili samo 3. Oživotvorjene so 3 opekarne in 4 plavži kakor tudi več mizarskih in ključavničarskih delavnic, vrhu tega je bilo nastanjenih 391 objektov. Število barak za prebivalstvo znaša nad 1000. Kmetijskemu oddelku se je posrečilo dobiti 1300 vojaških kmetijskih delavcev in nad 1000 srbskih volov. Zagotovljena sta umetni gnoj in žveplo in veliko število kmetijskega orodja. Koruza je zastala za tri tedne, sicer je setev zadovoljiva. Vinoreja je močno ovirana, ker primanjkuje trt. Vojaški zastopnik je obljubil pospešnje odstranjevanja razstreliv. snovi.

— Zmaga slovenskih konjerejcev. Pri premiranju triletnih dirkačev na Dunaju so tri kobile ljutomerskega okraja dobile prvo, drugo in tretje darilo. Vsi trije kmetijski posestniki kobil so odnesli 9000 kron daril. Dunajski tekmovalci so propadli.

— Električna centrala zgorela. V Gruziji je zgorela električna centrala mesta Dubrovnik in nekaj bližnjih hiš. Škoda znaša 3½ milijona kron.

— Oproščena detomorilka. Pred poroto v Gradcu je bila 24letna Marija Zangl, katere mož se nahaja v ruskem vjetništvu, oproščena obtožbe detomora. V marcu letos je zadavila svoje žensko dete iz sramu in strahu pred možem, kakor je izpovedala pred sodnijo. Pravorek porotnikov se je glasil: 6 glasov za, 6 glasov ne, nakar je sledila oprostitev od obtožbe.

— »Johanca iz Vodice«, ki je svoj čas v Vodich krvav pot potila, je bila te dni v Celju aretirana. Hotela je tudi tam delati »čudeže«, pri tem pa je zagrešila tudi nekaj tatvin.

— Živinska žena. Posestnik Pinterič iz Rogatca na Štajerskem je prišel od vojakov na dopust. Nekega dne je v pijanosti začel prepričati ženo, o kateri je slišal, da se je čas njegove odsotnosti slabo vedla. Ko je po prepričanju zaspi, ga je žena s sekiro udarila s tako silo po glavi, da mu jo je zdrobila. Mož je takoj umrl, a ženo so zaprli.

— Požar. V Gornji Beli občina Moše pri Šmohorju so pogorela poslopja Kandolfa in Šmekerja, drugim pa je zgorelo več lop. Kandolfu je zgorel tudi mlad konj, četrto glav goveje živine in drugo. Škoda je velika. Zažgali so otroci.

— Vojaška baraka zgorela. V vojaški baraki na »vresu« pri Celovcu je izbruhnil ogenj, ki je uničil veliko obleke, perila in denarja ondi nastanjenega vojaštva. Škoda je velika.

— Železniške nesreče. Pretečeni teden je trčil na postaji Ptuj jutranji brzovlak v neki na progi se nahajajoči vlak. Dva potnika sta mrtva in eden je ranjen; vrhu tega je več vagonov zdrobljenih, tako da je škoda znatna. — 50 km nižje od Budimpešte v Parkany - Nana je stal petrolejski vlak. Strojova iskrica nekega osebnega vlaka je padla na petrolejske vozove, petrolej se je vžgal in v trenutku je bila cela proga v ognju. 12 vagonov vlaka je zgorelo, zraven tri osebe in 16 je zadobilo težke opekline. Tudi konje in dosti goveje živine je ogenj uničil. — Pri Tešnji ob Vrbskem jezeru sta se vnela vsled železniškega stroja dva vagona slame in zgorela. — Na cesti iz Celovca v Zrelec je povozil vlak kmetstvo hčer Ottiljo Maher, doma iz Sel pri Zrelcu. Nesrečo je povzročil konj, ki se je splasil.

— Nesreča po ročnih granatah. Na Slapu ob Idriji je raztrgala ročna granata 5½ letnega sinčka ondotnega orožniškega stražmojstra Rutarja. — V Vipolžah v goriških Brdih je razmesarila ročna granata petero otrok, in sicer iz Školariseve in Prinčičeve družine. Dva otroka sta takoj umrla, 3 jim bodo sledili. Obe materi sta sestr, prve mož je v Ameriki, druge mož pa pri vojakihi.

— Nezgode. Kanclist F. Valentin pri okrajnem sodišču v Svincu na Koroškem je ponoči zabredel v vodo in utonil. — Na drž. postajo v Goriči je prišel vojaški transport. Vojak je šel v bližnjo hišo, pobral granato, ki ga je ubila in dva soseda lahko ranila.

— **Tatvine.** Iz litijske predilnice so odnesli neznani tatovi več usnjatih jermenov, volne, v znesku 7000 kron in drugo. — V Preski, občina Medvode je bilo ukradeno izpred neke gostilne moško kolo. — Ivani Kuret, posestniki v Narinu v postojnem okraju je bilo ukradenih iz zaprte hiše 1420 K denarja, šunke, veliko perila in drugih živil. — V Goričici preserske občine so vdrti tatovi v neko hišo, odnesli denar in obleko. — Posestniku Francetu Moharju v Strmci okraj Postojna, je bila ukradena svinja. — V Hrašah je bilo ukraden opekarju Lavrenčiču 6 konjskih odev in nekaj živil. — Iz stanovanja posestnice Cecilije Janežič v Spodnji Hrušici so pokradli neznani tatovi razno blago za obleke in perilo. — Jancazu Strumblju, gostilničarju na Studencu, je ukradel neznani tat mnogo jestvin, usnja in nekaj denarja.

— **Umrli.** Na Trojanah je umrla dne 13. maja učiteljica v pok. Frid. Konec. — V Sevnici na Štajerskem je umrl trgovec in posestnik Krist. Starkl. — V radgonski bolnišnici na Štajerskem je umrl gosp. Fran Schneider, nadučitelj v Cezanjevcih pri Ljutomeru. Vest bo zanimala tamberaše, ker je umrl ustanovitelj prvi tamburaški zbor na Štajerskem. — V Brežah na Koroškem je umrl dominikanec A. Kohler. — V Porečah ob jezeru na Koroškem je umrla tamošnja posestnica Ana pl. Tarnoczy - Sprinzenstein, ki jo je povzela nedavno dunajska cestna železnica. Umrla je bila sorodnica bivšega kranjskega dež. predsednika Heina. — V Ptujju je umrl znani nemškutar in soustanovitelj zloglasnega »Štajerca« Maks Strasschill župan na Bregu pri Ptujju. — V Inostu je umrl briksenski knezoškof dr. Egger. — V Mariboru na Štajerskem je umrl prof. Fran Orešec, ki je dolgo časa poučeval na goriški nemški gimnaziji.

Listnica upravnštva.

Na številne reklamacije naših naročnikov, da ne dobijo redno lista ali pa sploh ne, zopet javljamo, da se pri nas list vsak teden redno odpravi na pošto in da je le poštna uprava kriva, če naročniki lista redno ali pa sploh ne dobijo. Vsak naj list urgira predvsem na svoji pošti in če to ne bo pomagalo, naj javi nam, da se za vsak slučaj pritožimo pri poštni upravi.

Jaz verujem v to družino svobodnih narodov. Jaz verujem, da bo iz te brezprimarne preizkušnje izšlo prerojeno človeštvo! Bil bi hinavec in lažnjivec, če bi se imenoval socialista, pa bi v globočini svoje duše ne veroval v svoje ideale! Nič se ne bojimo, nič se ne strašimo dnevnega trpljenja, ne zakrivajmo oči pred grozotami časa — pogumno jim glejmo v lice! Ne samo človek, ne samo narod, tudi človeštvo se bo vzdignilo iz močvirja, očiščeno in pomlajeno! V to verujemo, v to zaupajmo — in lažje nam bo trpljenje. Kristus je zmagal, ko je bil na križ razpet; človeštvo je moralo brezmejno trpeti, da si je zaslužilo prerojenje in vstajenje!

Ivan Cankar
(»Očiščenje in pomlajenje«.)

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Na bojišču je sicer precej živahno, dan na dan manjše in večje praske na raznih frontnih mestih v gorovju in nižini, izvidno delovanje patrolj provzroči marsikak spopad, v zraku pa brenče letala in se vrše čestokrat ljuti boji. Do ofenzive pa še ni prišlo, dasi je kak dan artiljerijsko delovanje na vsej fronti tako silno, da se trenutno misli, da mu bo sledil velik infanterijski napad. Morda se razvijejo večje bojne operacije sedaj ob triletnici italijanske vojne, čez par dni. Italijanski motorni čoln je hotel vdreti v puljski pristanišče, ali poskus se je izjalovil že pred pristaniščem; kapitan in trije možje so bili vjeti.

Na flandrskem bojišču so pričeli Francozi s silnejšimi napadi, da bi zopet zavzeli pred nekako tremi tedni od Angležev izgubljenega važnega gorsko skupino Kemmel, ki obvladuje vso pokrajino pri Ipresu in obenem tudi zadnje dele belgijskega ozemlja, ki je še v ententnih rokah. Tudi na ostalih delih francoske fronte je bojno delovanje s sovražne strani precej naraslo, zatrjuje se, da zato, da bi se ne mogla nenadoma pričeti nemška ofenziva, ki se je pri ententi boje, da se v kratkem obnovi z vso silo.

Raznoterosti.

* **Pogorela je** v Gružu pri Dubrovniku v Dalmaciji električna centrala. Škode je nad 3 milijone kron.

* **Na smrt so obsodili** v Gradcu 23letno Magdaleno Schrottner, ki je umorila svojega par dni starega nezakonskega otroka, s tem, da mu je strla lobanjo.

* **Umor pri rekviriranju žita.** V Cihlicah na Češkem je zaklal kmet davčnega asistenta Hucla, ki je prišel rekvirirat žito. Navzoč žandar je pa zabodel kmeta, da je bil takoj mrtev.

* **Tudi župan pomagal.** V nekem švedskem mestecu se je zbralo veliko število nezadovoljnih pred županovo hišo. »Kaj želite, dragi moji?« jih je vprašal župan. »Demonstrirati hočemo, ker nimamo kaj jesti,« so odgovorili demonstranti. »To je pametno, takoj pridem doli in se vam pridružim,« jim je odgovoril župan, »jaz namreč tudi nimam kaj jesti«.

* **Toboka dovolj** — v Bolgariji. Iz Sofije poročajo: V novoosvojenem bolgarskem ozemlju je še tobaka iz dveh žetev, približno 30 milijonov kilogramov. Lani je bilo nasajenih s tobakom 300.000 hektarjev, letos pa 500.000 ha. Cene so bile mnogo višje, kakor v normalnih časih. Lastniki tobaka ne odnehajo od svojih visokih cen in dosega večje cene kakor jih Nemci ponujajo. Sedaj bodo izvozili v centralne države 4 milijone kilogramov tobaka.

* **Strašna smrt vojaka.** V Lincu se je na strašen način usmrtil narednik 14. pešpolka Fran Auer. Nesrečnik je bil zelo bolan na živcih, kar je posledica vojne. Šel je na streho svoje hiše, si zasidil bodalo v srce in se vrغل potem na cesto. Bodalo je obtičalo do ročaja v prsih nesrečnika. Zapušča mlado ženo.

* **Zvonovi so izginili.** V Rokiti, Bonakovici in Sobovici na Poljskem so izginili zvonovi iz domačih cerkva. Nemške čete so zaprle župnike in ugledne vaščane omenjenih krajev za tako dolgo, da se najdejo izgubljeni zvonovi.

* **1800 vagonov zelja izginilo.** Kakor poroča dunajski kmetijski list, je po zaslugi osrednje dunajske centrale »Oetzeg« izginilo 1800 vagonov kislega zelja. Zadnji čas je, da se tem centralam, ki so v židovskih rokah in od katerih le posamezniki obogate, napravi konec.

Italija za odpravo nemškega jezika. Na italijanskih šolah hočejo odpraviti vsak pouk nemščine. Namesto nje pa uvedejo angleščino. Razun tega pa se baje ustanove tudi tečaji za slovanske jezike.

* **Oddaja stare obleke na Nemškem.** Poslovna listica za oddajo stare obleke v Berlinu je začela poslovati in prejela do sedaj iz Berlina samiega okoli 3000 starih oblek. To je po mnenju gospodov okoli zelene mize veliko premalo in že pretijo prebivalcem, da jim pregledajo zalogo oblek in jim jih siloma odyzamejo.

* **Most reko Sueškega kanala.** Veliki pregalni most preko Sueškega prekopa pri El Kantari je dograjen. Direktna železniška zveza iz Kajre v Palestino se je otvorila dne 11. maja t. l.

* **Vezuv pred novim izbruhom.** Znani učnjak prof. Mellagra je nedavno preiskaval Vezuv. Dognal je, da se je razširilo ognjenikovo srednje žrelo za 12—15 metrov v severni smeri, in sicer zaradi izbruhov v decembru 1917. Plamen se dviga iz Vezuva do 40 metrov visoko in bljuva zdaj velikanske množine gorečega in žarečega pepela. To je znak, da se pripravljajo v ognjeniku grozne reči.

* **Slabe posledice vojne na nemško mladino.** V Hammu na Westfalskem, kjer je — mimgrede povedano — živel tudi dosti slovenskih rudarjev, je bilo na takozvanem »mladinskem tednu« povedano poročilo o silnem nagnenju nemške mladine do zločinstva med vojno. Tako je n. pr. naraslo število mladinskih zločincev v okrožju Hammskega nadsodišča od 1. jan. 1916 do septembra 1917 od 2624 na 9320. Še neugodnejša poročila prihajajo iz drugih nemških okrožij, tako da se lahko reče, zločinci med nemško mladino so se po šesti kratko pomnožili. Vrh tega so že do sedaj vsi poboljševalni zavodi in različne prisilne delavnice prenapolnjene, tako da že nimajo kam z mladinskimi zločinci. Vedno bolj so upravičene naše zahteve po miru!

* **Osem vagonov s petrolejem v plamenu.** Na postaji Karkasi na Ogrskem so opazili ponoči, da iz enega voza železniškega vlaka teče petrolej. Ko so dotični vagon odklopili, je prispel na postajo dunajski osobni vlak. Iskra iz lokomotive je vnela petrolej in hipoma je bilo osem vagonov s petrolejem v plamenu. 13 vozov osobnega vlaka je bilo ogroženih. Tri osebe so zgorale, 16 je težko ranjenih. Izmed živine, ki je bila tudi v vagonih, je bilo možno rešiti samo nekaj glav. 30 konj in 30 volov je zgorelo. 14 vagonov je popolnoma uničenih.

* **Angleško bogastvo.** Anglija ima v Avstraliji neizmerna zlata polja, ki so tako velika kot Štajerska, Koroška, Kranjska in Primorska skupaj (5 milij. ha). Vrednost zlata, ki se nahaja v njih, se ceni na 17 milijard kron. Da bi to zlato

izkopali, bi bilo treba 100.000 delavcev, ki bi morali kopati sto let.

* **Zavarovalnica zob.** Neka norveška zavarovalna družba si je izmislila, da otvori zavarovalnico za zobe. Kdor si zavaruje zobe, plača najhen letni znesek; zato pa ima pravico do redne in potrebne zdravniške oskrbe svojih zob. Te vrste zavarovanje je gotovo prav umestno ter je velikega pomena za ljudsko zdravje, zlasti če se pritegnejo priprosti in ubožni sloji.

* **Pasje meso stane** na Nemškem po oblastveno določenih cenah 3 marke 75 pfenigov, to je nad 6 K kilogram.

* **Kako dolgo prebavamo razne vrste mesa.** Na to vprašanje je danes pravzaprav vsak odgovor nepotreben, ker nam primanjkuje prav vsake vrste mesa. Za spomin na boljše dni pa vendar navajamo, da prebavi želodec piščančje meso v 2 urah in 15 minutah, puranovo in gosje 2½ ure, istotako tudi jagetovo, ovčje pa 3¼, telečje 3 ure, goveje 3, slanino 4½, sveže svinjsko 5¼ in klobaso 3 ure 20 minut.

* **Prebavljanje raznih jedil.** Mleko prebavlja želodec 2 uri, surova jajca 2 uri, trdo kuhana 3 ure, kruh 3¼ ure, krompir 3½ ure jabolka 2 uri.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.

Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.

Upravištvo: Sodna ul. št. 6, pritl. desno

Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znamkah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Viničar oženjen, najrajši brez malih otrok, razumen in pošten, če mogoče z varščino, se sprejme za letošnjo jesen za velik vinograd v brežiškem sodnem okraju. Pogoji ustno. Poleg plače ima na razpolago oranico in svinjake ter mleko. Ponudbe na upravištvo tega lista pod »Viničar«.

Kupujte le domač izdelek, to je: **Emona** priznana najboljši pralni prašek. Dobiva se v vseh prodajalnah.

Delavci vsake starosti se sprejmejo proti dobri plači na delo. Zglasijo naj se v c. in kr. kemični tovarni v Mostah pri Ljubljani.

Na prodaj je na Koroškem v industrijskem kraju več hiš, izmed katerih bi bile dve primerni za **trgovino**. Kupci dobe pojasnila pri uredništvu »Domovine« v Ljubljani.

Vse letnike **Ljubljanskega in Dunajskega Zvona** ter **Jurčičeve zbrane spise** III., IV., IX. in XI. zvezek ali pa vse skupaj kupi Tiskovna zadruga v Ljubljani, Gledališka ulica št. 6.

Rudninsko vodo

vseh vrst, sveže polnitve oddaja
glavna zaloga rudninskih vod

A. ŠARABON v Ljubljani.

Na zahtevo se pošlje cenik.

Kislo vodo in vino razpošilja

A. OSET, p. Guštanj, Koroško.

Kostanjev in hrastov les

vsako množino, od 10 cm debelosti naprej, kupi po najvišji ceni
Josip Cizel, na Polzeli, Štajersko.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica
c. kr. avstrijske državne
loterije.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

naivečja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog . . . . . K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil . . . . . „ 27.000.000
in rezervnega zaklada . . . . . „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

**Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lično domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¼% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ¾% odplačevanju na dolg.

**V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.**

Tvrdka: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

➡ po ugodnih cenah. ➡

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¼%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra šta-
jerska, zajamčeno pristna vina vseh
vrst po zmernih cenah.